

Prva križarska vojska.

(V spomin osemstoletnice spisal A. Zdénčan).

Kraji, kjer je Kristus živel, trpel in umrl, bili so kristijanom vsigdar sveti. Radi so romali v sveto deželo in na grob Zveličarjev; ni jih strašila ne dolga pot, ne trpljenje, ne veliki stroški. Toda hujše se je obrnilo za kristijane l. 637., ko je Jeruzalem osvojil mohamedanski kalif Omar. S tem je prišel najsvetejši kraj krščanski nevernikom v last. Žalosten je ta dogodek, kajti odslej je skoro ves čas Jeruzalem ostal v rokah nevernikov. Pozneje se je sicer po vplivanju Karola Velikega poživilo romanje, a hujša nadloga je zadela kristijane okoli l. 1000, ko je prišla nova vlada Fatimidov in je hudo stiskala kristijane. Romarji so morali plačevati razne davke, ako so hoteli priti v sveto mesto. Še več: kalif Hakem je leta 1010. strahovito divjal proti kristijanom, češ, da so vrgli v zasramovanje mrtvega psa v mohamedansko molitvenico. Morda bi bil pokončal vse kristijane, ko bi se ne bil neki mladenič daroval za druge in sprejel vse krivde nase.

Takrat je živel na Francoskem pobožen puščavnik, ki se je imenoval Peter Amienski.

Ta je romal v sveto deželo, kjer je na lastne oči videl vse trpljenje in težave, katere morajo ondotni kristijani prestajati od nevernikov. Dobil je tudi od jeruzalemskega patrijarha Simeona pismo do papeža Urbana II., kjer patrijarh milo toži o krivicah, katere morajo on in kristijani pretrpeti.

Evropski vitezi in vladarji so imeli torej nalogo svete kraje iztrgati iz mohamedanskih rok.

Ko je papež Urban II. izvedel o silnih krivicah, naročil je puščavniku Petru, naj gre od kraja do kraja oznanovat križarsko vojsko.

Rad je to storil Peter Amienski. Jezdil je na osliču od kraja do kraja, v desnici križ, bos in gologlav, in je navduševal in vnemal krščanski svet za osvobojenje svetih krajev iz neverskih rok. Njegova prepričevalna beseda je imela krasen vspeh. Tisoče in tisoče ljudij je koprnelo oditi v boj za Kristusa.

Pa tudi papež Urban II. sam je bil silno delaven in navdušen za sveto stvar. Takoj leta 1095. je sklical v francoskem mestu Clermontu velik zbor, kjer je navduševal zborovalce za vojsko. Njegove besede so ohrabile vsakoga. Kakor z jednim glasom so poslušalci zaklicali: »Bog to hoče! Pojdemo!«

»Dà, Bog hoče! To bodi bojni klic«, nadaljeval je papež, »božji glas je, ki vam govori.

Izpreobrnite se, odložite jarem pregrehe in bodite vitezi Križanega, obrnite svoje orožje proti nevernikom, osvojite obljubljeno deželo, kjer teče mleko in med. Pojdite torej in ne dajte se nikomur pregovoriti. Mislite na Kristusove besede: Kdor ne vzame križa na svoje rame in ne sledi meni, ni mene vreden; kdor pa zapusti očeta in mater, brata in sestro, ženo in otroke, hišo in dom zaradi mojega imena, ta bo dosegel stoterno plačilo in večno življenje.«

Te besede so ganile slednje srce. Skof Adhemar iz Puy-a na Francoskem je pokleknil pred papeža in prosil rudečega križa. Rudeč križ, pripet na rame, naj bi bilo znamenje Kristusovega borilca. In tolika je bila množica križarjev, da je zmanjkalo križev, in je papež Urban razrezal svoj rudeči plašč za nove križe.

Navdušenje je rastlo po vseh deželah od dné do dné. Komaj so pričakali navdušeni borilci pomladi 1096. leta, že so se zbrali od vseh krajev Evrope pod vodstvom viteza Valterja Nemaniča in Petra Amienskega. Mož se je ločil od žene, stariši od svojih otrok, kmet je zapustil svoje polje, pastir svoje črede, vitez svoj grad. Tako se je zbralo okrog 100.000 ljudij. Toda ta četa ni imela niti dobrega vodje, niti ni bila v orožju izurjena; zato je pomrla na poti po Ogerskem in v Mali Aziji in ni dospela do svojega smotra.

Poleti pa se je napotila redna vojska, ki je štela okolo 600.000 mož, med temi 100.000 vitezov in 300.000 pešcev. Jeden del te vojske je šel skozi Ogersko, drugi pa skozi Dalmacijo. V Carigradu sta se oba dela združila in cela vojska se je prepeljala v Malo Azijo. Vodje te vojne so bili naslednji: vojvoda lotarinški Bogomir Bujonski, glavni vodja cele vojne, zatem Robert Normanski, Boemund iz Tarenta s svojim nečakom Tankredom. Izmed različnih narodov so bili najbolj zastopani Italijani, Francozi in Španjci, pa tudi nekoliko Nemci, Ogrji in gotovo tudi Slovenci, ker se je vojna blizu Slovenskega pomikala v sveto deželo. Po mnogih bojih in težavah, po zmagah pri Niceji in Doriceji so prišli pred mesto Antijohijo, katero so morali devet mesecev oblegati. Komaj so to mesto vzeli in se v njem nastanili, pridrl je nasproti Emir Mozulski s 300.000 možmi in je zaprl križarje v Antijohiji, da jim je kmalu pošel ves živež. Strašna lakota se je pričela; križarji so morali jesti mrhovino, travo, usnje in drevesno lubje.

Že so se mislili nasprotniku podati, ko naznani neki Francoz, Peter po imenu, da se mu je po noči prikazal sv. Andrej in mu pokazal sveto sulico, s katero je bila prebodena Kristusova stran. Sulica leži v svetega Petra cerkvi v Antijohiji in ž njeno pomočjo bodo premagali sovražnika.

Ko so res kopali na naznanjenem mestu, našli so sulico. Križarji so se nato tako ohrabрили, da so šli pogumno v boj, popolnoma premagali nasprotnika in osvojili sovražnikov tabor.

Nato so šli križarji proti Jeruzalemu, kamor so prišli 7. junija 1099. Križarska vojna je štela samo še 20.000 pešcev in 1500 vitezov, kajti silne težave, boji in lakota so pomorile tako mnogoštevilno vojno. S kakim veseljem so se bližale junaške čete svetemu mestu! Solze veselja so jih polile, poljubljali so zemljo, kjer je hodil nekoč včlovečeni Bog! Takoj so jeli oblegati trdno mesto Jeruzalem. Med obleganjem jih je posebno navduševal Peter Amienski. Predno so se zadnjikrat zagnali na sovražnika, obhajali so slovesno procesijo. Dva dni so posebno hudo naskakovali mesto, dokler se ni nekemu pogumnemu vojaku posrečilo v mesto priti. Bilo je to dné 15. julija, na petek, ob treh popoldne leta 1099.

Jeruzalem je bil torej v krščanskih rokah. Križarji so ustanovili posebno jeruzalemsko kraljestvo in ponudili kraljevo krono Bogomiru Bujonskemu. Toda ta ni hotel nositi krone kraljeve na mestu, kjer je nosil Kristus trnjevo. Tudi se ni hotel imenovati kralj jeruzalemski, ampak varuh božjega groba.

Po njegovi smrti se je Balduin imenoval jeruzalemski kralj.

Lepo se je razcvitalo novo kraljestvo; cerkve so se sezidale, krščanski duh se je oživil v sveti deželi. Toda nesloga in prepiri med kristijani so slabili moč krščanskega ljudstva.

Mohamedanci so se pa zopet ohrabрили in začeli napadati kristijane. Sicer je šlo še šest križarskih vojsk novemu kraljestvu na pomoč, toda zaman. Neverniki so Jeruzalem z nova vzeli leta 1244. in od tistega leta je ostal vedno v neverskih rokah.

Ob koncu leta.

Kot piš čez gôlo strn
Hití nestalni čas,
Kot v gladki strugi val srebrn
Samsvój beží od nas.

Na vshodu jutra svit
Poraja solnčen dan,
Ko mir skrivnosten je razlit
Čez višek in raván.

Beží za hipom hip
Naprej v poznano smer
In zopet z neba bleđi ščip
V mrakotni zre večer.

Kot piš čez gôlo strn
Hití nestalni čas,
Kot v gladki strugi val srebrn
Samsvój beží od nas.

Žarí na veji cvet,
Ko svátuje pomlad;
A skoraj ziblje se neštét
Na njega mestu — sad.

Pripeka solnčni žar
In zóri bujni plod!
Vesel na njivi je ratár,
Na vrtu mladi rod.

Pa kmalu gozd je gol,
Potresen z listi breg,
Čez noč pa gôro, grič in dol
Pokrije srež in sneg.

Kot piš čez gôlo strn
Hití nestalni čas,
Kot v gladki strugi val srebrn
Samsvój beží od nas.

Pred tabo tù zibel . . .
In v nji otrok cvetóč —
Nedolžen, srečen in vesel
Kot sam si bil nekóč.

A sèn mladostnih let
Kot blisk zamrè nakrát —
Mladeníç spè med daljni svet
Izbeglih sreč iskát.

Na kraj mamljivih sanj
Povrača se možak,
Bridkostij srčnih in spoznanj
Spomin mu je težak.

Ko v Bogu je zaspál,
Prinese ga v pokòp
Do mirnih posvečenih tál
Pogrebcev črni tròp.

Kot piš čez gôlo strn
Hití nestalni čas,
Kot v gladki strugi val srebrn
Samsvój beží od nas.

Samsvój? O nè, nikdar!
Izginja čas kot dim —
In mi na blagor ali kvar
Hitímo v večnost ž njim . .

Jož. Volc.

